

Salman
Rushdie

Vítazné
mesto

SVETOVÁ PRÓZA

Salman
Rushdie

Vítězné mesto

Z angličtiny přeložil
OTAKAR KOŘÍNEK

sloart

Copyright © Salman Rushdie 2023
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2024
Translation © Otakar Kořínek 2024
Cover design by Ahlawat Gunjan

ISBN 978-80-556-6301-2

Tento projekt z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Hanan

PRVÁ ČASŤ
Zrod

Prvá kapitola

Keď v posledný deň svojho života dvestoštyridsaťsedemročná slepá poetka, zázračnica a prorokyňa Pampa Kampana dopísala svoju rozsiahlu epickú báseň o Bisnage, v hline-
nom krčahu zapečatenom voskom ju zakopala v rozvalinách
Kráľovského areálu ako odkaz do budúcnosti. Po štyri a pol
storočí sme krčah našli a prvý raz si prečítali nesmrteľné
majstrovské dielo s názvom *Džajaparádžaja*, čo znamená „Vít-
ťažstvo a porážka“, v jazyku sanskrt, rovnako dlhé ako *Rá-
májana*, dvadsaťštyritisíc veršov, a dozvedeli sme sa o tajom-
stvách ríše, ktorú tajila pred dejinami vyše stošesťdesiat tisíc
dní. Vedeli sme iba o ruinách, ktoré zostali, a naše spomien-
ky na jej dejiny boli takisto zničené následkom plynutia času,
nedokonalosti pamäti a klamstiev tých, ktorí prišli potom.
Keď sme čítali knihu Pampy Kampany, ríša Bisnaga sa po-
znove rodila v pravdivom obraze, s jej ženami bojovníčkami,
s horami zlata, veľkorysostou ducha a obdobiami úzkoprsos-
ti, so slabunami a silnými stránkami. Prvý raz sme počuli po-
drobné rozprávanie o kráľovstve, ktoré sa začalo a skončilo
ohňom a odseknutím hlavy. Toto je príbeh, opätovne vyroz-
právaný jednoduchším jazykom súčasného autora, ktorý nie
je vedec ani básnik, ale iba pradiar vlákien, a túto verziu po-
núka na nenáročné pobavenie i prípadné poučenie dnešných
čitateľov, starých a mladých, vzdelaných a nie až takých vzde-
laných, pre tých, čo hľadajú múdrosť, i pre tých, čo sa zabá-
vajú pochabosťami, pre severanov i južanov, pre vyznávačov

rozličných bohov a neznabohov, pre tolerantných i netolerantných, pre mužov, ženy a príslušníkov pohlaví pomimo nich a medzi nimi, pre potomkov šľachty a kategóriu plebejcov, pre dobrých i gaunerov, pre šarlatánov a cudzincov, pre skromných mudrcov i egoistických hlupákov.

*

Príbeh Bisnagy sa začal v štrnástom storočí našej éry na juhu územia, ktoré dnes voláme India, Bhárat, Hindustán. Starý kráľ, ktorého odpadnutá hlava to všetko uviedla do pohybu, nebol nijaký veľký monarcha, iba typ akéhosi náhradného vládcu, ktorý sa zjavil medzi pádom jedného veľkého kráľovstva a vzostupom druhého. Volal sa Kampila podľa maličkého kniežatstva Kampilí, „Kampila Rája“, pričom *rája* bol miestnou verziou *rádžu*, kráľa.

Tento druhoradý *rádža* na svojom treťoradom tróne mal akurát čas vybudovať na brehoch rieky Pampa štvrtoradú pevnosť, vystavať v nej päťoradý chrám a vyryť do skalnatého horského úbočia grandiózny nápis, ale potom vtrhla na juh armáda zo severu, aby sa s ním porátala. Bitka, ktorá nasledovala, bola jednostranná záležitosť, taká bezvýznamná, že nikto sa neobťažoval, aby ju pomenoval. Keď ľud zo severu rozdrvil sily Kampilu Ráju a vyzabíjal väčšinu jeho armády, zmocnil sa falošného kráľa a odsekol mu hlavu bez koruny. Potom ju vypchali slamou a poslali na sever pre potešenie sultána z Dillí. Na tej bezmennej bitke ani na tej hlave nebolo nič zvláštne. V tých časoch boli boje bežné a s ich pomenovaním sa ľudia nezaťažovali. Odseknuté hlavy putovali po našej veľkej zemi celý čas pre potešenie toho či onoho vladára. Sultán v severnom hlavnom meste si z nich zriadil celú zbierku.

Po onej nevýznamnej bitke však došlo prekvapujúco k udalosti, ktorá istým spôsobom mení dejiny. Príbeh hovorí o tom, že ženy z toho maličkého porazeného kráľovstva, väčšinou nedávno odovolené v dôsledku tej bitky bez názvu, vyšli zo štvrtoradej pevnosti, keď predtým v päťoradom chráme naposledy obetovali, v malých člnoch sa preplavili cez rieku, na neuverenie odolali rozbúrenej vode, prešli kus po južnom brehu, nakládli veľkú vatru a v jej plameňoch páchali hromadnú samovraždu. Vážne, bez lamentovania sa navzájom rozlúčili a bez zakolísania vykročili. Keď sa im rozhoreli telá a v povetrí sa niesol pach smrti, nerozľahli sa nijaké výkriky. Horeli v tichu. Počuť bolo iba praskotanie ohňa. Svedkom toho všetkého bola Pampa Kampana. Prichodilo jej to, ani čo by jej dajakú správu vysielal sám vesmír, akoby ju nabádal otvor uší, vdychuj a pouč sa. Mala deväť rokov a dívala sa na to so slzami v očiach, tuho zvierajúc matkinu ruku, ktorá mala suché oči, zatiaľ čo do vatry vstupovali všetky ženy, ktoré poznala, v tom blčivom ohnisku sedeli, stáli či ležali a z uší a úst im vyšľahovali plamene – starena, ktorá mala už všetko za sebou, mladá žena, ktorej život sa iba začínal, dievča, ktoré znenávidelo otca, mŕtveho vojaka, manželka, ktorá sa hanbila za manžela, lebo na bojisku nepoložil život, žena s krásnym spevavým hlasom, žena so strach naháňajúcim smiechom, žena vyziabnutá ako palica, žena tučná ako melón. Vchádzali do ohňa a pach ich umierania nutkal Pampu na vracanie a potom na jej zdesenie si jej matka Rádha Kampana zľahučka vymanila ruku a bez jediného slova na rozlúčku pomaličky, no odhodlane vykročila k vatre mŕtvych, aby sa k tým ženám pridala.

Pampa Kampana, ktorá sa volala rovnako ako rieka, na ktorej brehoch sa to všetko udialo, si po celý život poniesie v nose pach matkinho horiaceho tela. Hranicu vystavali zo

santalového dreva, pridali k nemu množstvo voňavých klinčekov, cesnaku, rascových semienok a kúsky škorice, akoby horiace ženy pripravovali ani výdatne korenené jedlo pre sultánových generálov ako gastronomickú pochúťku, lenže tie vône – kurkuma, kardamóm, veľký aj malý – nezamaskovali osobitú kanibalskú štiplavosť zaživa varených žien, a ich aróma, ak vôbec, bola preto ešte neznesiteľnejšia. Pampa Kampana už nikdy nevložíla do úst mäso a nevedela sa prinútiť zostať v kuchyni, ak sa v nej varilo mäso. Zo všetkých takých jedál sálala spomienka na matku, a keď ostatní jedli mŕtve zvieratá, Pampa Kampana odvracala pohľad.

Pampin otec zomrel mladý, dlho pred bezmennou bitkou, preto jej matka nepatrila medzi čerstvo ovdovené. Ardžuna Kampana zomrel tak dávno, že Pampa si nepamätala jeho tvár. Vedela o ňom iba toľko, čo jej porozprávala Rádha Kampana – že to bol láskavý muž, obľúbený hrnčiar v meste Kampilí, a že nabádal ženu, aby sa tiež naučila hrnčiarskemu remeslu, takže po jeho smrti prevzala dielňu a ukázala sa mu viac ako rovná. Rádha zasa viedla k hrnčiarskemu kruhu ruky malej Pampy a Pampa sa už ako dieťa stala zručnou hrnčiarkou a dostalo sa jej dôležitého poučenia – že neexistuje nič také ako výhradne mužská práca. Verila, že to naplní celý jej život, vyrábať s matkou po boku pri kruhu krásne veci. Ibaže ten sen sa skončil. Matka jej pustila ruku a zanechala ju jej osudu.

Pampa sa hodnú chvíľu presviedčala, že matka je len družná, a preto ide spolu s ostatnými, lebo odjakživa bola ženou, pre ktorú bolo priateľstvo žien ohromne dôležité. Vravela si, že zvlnená stena ohňa je iba opona, za ktorou sa ženy zišli poklebetiť si, a že čoskoro všetky vyjdú z plameňov neporane- né, nanajvýš trocha oškvárnuté, raziace azda trocha kuchynskými vôňami, ale že to rýchlo prejde. A potom ona, Pampa, pôjde s mamou domov.

Až keď uvidela, že z kostí Rádhy Kampany odpadajú posledné kusy spečeného mäsa a odhaľuje sa jej obnažená lebka, pochopila, že jej detstvo sa skončilo a že odteraz sa musí správať ako dospelá a nedopustiť sa poslednej matkinej chyby. Smrti sa bude vysmievať a tvárou sa obracať k životu. Svoje telo neobetuje len na to, aby prešla za mŕtvymi do posmrtného sveta. Odmietne zomrieť mladá a namiesto toho sa zo vzdoru dožije neskutočnej staroby. A v tomto okamihu sa jej dostalo nebeského požehnania, ktoré všetko zmení, pretože to bola chvíľa, keď z jej deväťročných úst začal vychádzať hlas Pampy bohyně, rovnako starej ako Čas.

Bol to mohutný hlas, hlas ako hrmenie vysokého vodopádu, ktoré duní v údolí lahodnými ozvenami. Bola v ňom hudba, akú doteraz nepočula, melódia, ktorú potom pomenovala *prívetivosť*. Vyľakalo ju to, pravdaže, ale aj upokojovalo. Nezmocnil sa jej démon. V tom hlase znela dobrota a majestáť. Rádha Kampana jej raz porozprávala, že dve najvyššie božstvá panteónu prežili rané dni ich dvorenia tu neďaleko, pri rozbúrených vodách valiacej sa rieky. A toto je možno sama kráľovná bohov, ktorá sa vracia v čase skonu na miesto, kde sa zrodila jej láska. Podobne ako rieka, aj Pampa Kampana dostala meno podľa božstva – „Pampa“ bolo jedno z miestnych mien bohyně Párvatí a jej milenec Šiva, sám mocný Pán tanca, sa jej zjavil tu vo svojom miestnom trojokom prevtelení – takže to všetko začínalo nadobúdať zmysel. Pampa, ľudský tvor, začala s pokojným nadhľadom načúvať slovám bohyně Pampy, ktoré jej vychádzali z úst. Nemala nad nimi o nič väčšiu moc ako divák v publiku nad monológom hviezdy na javisku, a takto sa začal jej život prorokyne a zázračnice.

Telesne nepociťovala nijakú zmenu. Nenastali nijaké nepríjemné sprievodné úkazy. Netriasla sa, nezamdlievala, nezažívala prívaly horúčosti alebo studeného potu. Z úst sa jej

nerinula pena, nepadala ani v epileptických záchvatoch, ako jej navrávali, že sa to môže stať, a ako sa to stávalo iným ľuďom v takých prípadoch. Ak niečo, tak ju obklopoval ako hebký plášť nesmierny pokoj, ktorý ju uistoval, že svet je stále dobré miesto a všetko sa bude dobre vyvíjať.

„Z krvi a ohňa život a moc sa zrodia,“ vravela bohyňa. „Veľké mesto presne na tomto mieste povstane, zázrak sveta, a jeho ríša potrvá vyše dve storočia. A ty,“ tu sa bohyňa obrátila na Pampu Kampanu priamo, a ona, mladé dievča, zažila čosi vzácne – že k nej osobne, vlastnými ústami, prehovára ktosi nadprirodzený neznámy – „ty vybojuješ, že takto už nikdy nebudú ženy upaľované a že muži začnú na ženy nazeráť novými spôsobmi a žiť budeš dosť dlho, aby si bola svedkom svojho úspechu i zlyhania, všetko to uvidíš a rozpovieš, a keď to dopovieš, okamžite zomrieš a stopäťdesiat rokov si na teba nikto nespomenie.“ Takto sa Pampa Kampana poučila, že odmena božstva je vždy dvojsečný meč.

Vykročila, nevediac, kam ide. Keby žila v našich časoch, mohla by povedať, že krajina vyzerá ako povrch mesiaca, jamkavé pláne, prašné údolia, nakopené skaly, prázdno, pocit melancholickej pustoty tam, kde to malo kypieť životom. Ale nič také ako mesiac nevnímala. Pre ňu existoval iba jagavý boh na oblohe. Šla a šla, až uzrela zázraky. Videla kobru, ktorá kapucňou tienila samodruhú žabu pred páľavou slnka. Videla zajaca, ktorý sa obrátil tvárou proti psovi, ktorý ho prenasledoval, uhryzol ho do ňufáka a ten ušiel. Tieto zázraky jej vnukali pocit čohosi úžasného na dosah. Krátko po týchto víziách, ktoré mohli byť znameniami zoslanými bohmi, došla v Mándane k malému *mathu*.

Math možno volať aj *pítham*, ale aby sme sa vyhli zmätku, povedzme to jednoducho – bolo to obydlie mnícha. Keď sa potom ríša rozrastala, *math* v Mándane sa stal veľkolepým

miestom, rozprestierajúcim sa až k brehom rútiacej sa rieky, velikánskym komplexom, zamestnávajúcím tisícky kňazov, posluhov, kupcov, remeselníkov, vrátnikov, chovateľov slonov, cvičiteľov opíc, koniarov a robotníkov na rozsiahlych ryžových poliach *mathu*; slúžil ako posvätné miesto, kam si cisári chodili po rady, ale v tomto počiatocnom štádiu, ešte kým nenastal ani začiatok začiatku, bolo to o čosi viac ako skromná jaskyňa asketika so zeleninovou záhradkou a jej asketický obyvateľ, v tom čase ešte mladý muž, dvadsaťpäťročný učenec s dlhými zvlhnutými kaderami až po pás, sa volal Vidjáságar, čo znamenalo, že vo veľkej hlave má *vidjá-ságar*, oceán znalostí. Keď zbadal prichádzajúce dievča s hladom na jazyku a so šialenstvom v očiach, hneď mu bolo jasné, že bolo svedkom čohosi hrozného, a dal jej napiť vody a niečo pod zub z toho, čo mal.

A potom, aspoň podľa Vidjáságarovej verzie udalostí, spolu bez problémov žili, spávali v protiahlych kútoch jaskyne a dobre vychádzali, jednak preto, lebo mních zložil slávnostnú prisahu zdržanlivosti vo veciach tela, takže aj keď Pampa Kampana rozkvitla do krásy, nikdy na ňu nepoložil ruku, hoci jaskyňa nebola veľmi veľká a boli v nej potme sami. Po celý život takto odpovedal každému, kto sa na to pýtal – a pýtali sa mnohí, lebo svet je cynický a podozrievavý, a keďže je plný klamárov, pokladá všetko za klamstvo. Také bolo aj Vidjáságarovo tvrdenie.

Keď sa pýtali Pampy Kampany, tá neodpovedala. Už v ranom detstve nadobudla schopnosť vytesňovať z vedomia mnohé zlé, ktoré jej prinášal život. Ešte nepochopila ani si nepodriadila moc bohyne v sebe, preto sa nevedela chrániť, keď údajne zdržanlivý učenec prekročil neviditeľnú hranicu medzi nimi a robil, čo robil. Nerobil to často, lebo učenosť ho neraz vyčerpala natoľko, že nevládal vyhovieť svojej chlipnosti,

no robil to dosť často, a zakaždým, keď tak urobil, ona si silou vôle vymazávala jeho konanie z pamäti. Vymazala si aj matku, ktorej sebaobetovanie obetovalo jej dcéru na oltár asketických túžob, a dlho si navrávala, že to, k čomu dochádza v jaskyni, je ilúzia a že ani matku nikdy nemala.

Týmto spôsobom bola schopná prijímať svoj osud mlčky. No začala v nej narastať hnevľivá energia, sila, z ktorej sa zrodí budúci svet. Časom. Všetko v pravý čas.

V nasledujúcich deviatich rokoch nevyriekla jediné slovo, čo znamenalo, že Vidjáságar, ktorý vedel mnohé, nevedel, ako sa volá. Rozhodol sa, že ju pomenuje Gangádévi a ona to meno prijala bez ponôš, pomáhala mu zbierať bobule a korene na jedenie, upratovala ich biedne obydlie a vyťahovala zo studne vodu. Jej mlčanie mu dokonale vyhovovalo, lebo väčšinu dní bol zahĺbený do meditovania, uvažoval nad významami posvätných textov, ktoré sa naučil naspamäť, a hľadal odpovede na dve nesmierne dôležité otázky – či existuje múdrosť, alebo je len nerozum, a na súvisiacu otázku, či je niečo také ako *vidjá*, skutočné poznanie, alebo či existujú len mnohé druhy nevedomosti, a skutočné poznanie, podľa čoho dostal meno, je vyhradené bohom. Popri tom sa zamýšľal nad mierom a kládol si otázku, ako zabezpečiť, aby vo veku násilia zvíťazilo nenásilie.

Takí sú muži, vravela si Pampa Kampana. Muž filozofujúci o mieri, ale jeho zaobchádzanie s bezmocným dievčaťom, ktoré spáva v jeho jaskyni, nie je v súlade s jeho filozofiou.

Hoci na mladú ženu vyrastala mlčanlivo, mocnou rukou hladko, usilovne písala, čo tohto učenca udivovalo, lebo očakával, že je negramotná. Keď začala rozprávať, priznala, že ani ona nevedela, že vie písať, a zázrak svojej gramotnosti pripisovala dobrotivému zásahu bohyně. Písala takmer každý deň a Vidjáságarovi dovolila čítať napísané, takže počas tých

deviatich rokov sa tento posvätnou úctou naplnený učenec stal prvým svedkom rozkvetu jej básnického génia. Bolo to obdobie, keď vytvorila to, čo sa stalo Prológom k jej *Vítazstvu a porážke*. Hlavnou témou poémy budú dejiny Bisnagy od jej vzniku po zánik, ale to všetko je ešte budúcnosť. Prológ sa zaoberal starovekom, rozpovedal príbeh o opičom kráľovstve Kiškindha, ktoré v tých končinách prekvitalo dávno v Čase legiend, a obsahoval sugestívny opis života Hanumána, opičieho kráľa, ktorý vedel narásť do veľkosti hory a preskakovať more. Vedci aj bežní čitatelia sa zhodujú na tom, že úroveň veršov Pampy Kampany sa vyrovná, ba ešte prevyšuje jazyk samej *Rámájany*.

Keď uplynulo deväť rokov, prišli dvaja bratia Sangamovci – jeden vysoký, sivovlasý, driečny, ktorý vedel bez pohybu stáť a dívať sa ľuďom do očí, akoby im čítal myšlienky, a jeho omnoho mladší súrodenec, malý, okrúhly, ktorý okolo neho a okolo ostatných bzučal ako včela. Boli pastieri kráv z horského mestečka Guttí a dali sa na vojnu, lebo vojna bola rozvíjajúce sa odvetvie tých čias. Vstúpili do vojska nevýznamného miestneho monarchu, a keďže v umení zabíjať boli amatéri, zajali ich sily sultána z Dillí a poslali ich na sever, kde predstierali, že prestúpili na vieru svojich únoscov, aby si zachránili kožu, ale čoskoro nato ušli, prijatú vieru odhodili ako nepotrebný šál, a dostali sa preč prv, ako ich obrezali podľa podmienok náboženstva, v ktoré neverili. Vysvetlili, že sú miestni a dopyčuli sa o múdrosti učenca Vidjásagara, a ak majú byť úprimní, aj o kráse nemej mladej ženy, ktorá s ním žije, a tak sú tu, hľadajú dobrú radu.

Neprišli s prázdnyimi rukami. Priniesli koše čerstvého ovocia, vrece orechov a kanvu mlieka z obľúbenej kravy a tiež vrece semien, ktoré, ako sa ukázalo, zmenili ich životy. Sú Hakka a Bukka Sangamovci, tak sa predstavili – Hakka ten driečny

starší a Bukka ten mladý včeliak –, a po úteku zo severu hľadajú nové smerovanie v živote. Po vojenskej eskapáde im pase-nie kráv už nestačí, tak povedali, rozšírili sa im obzory a majú vyššie ambície, preto by ocenili hocijaké usmernenie, hoci-jaké vlnky zo šireho Oceána znalostí, hocijaký šepot z hlbín múdrosti, aký im učenec môže ponúknuť, všetko, čo im môže ukázať cestu. „Poznáme vás ako veľkého apoštola mieru,“ zdô-raznil Hakka Sangama. „Po nedávnej skúsenosti už netúžime po vojenčení. Ukážte nám ovocie, aké môže splodiť nenásilie.“

Na prekvapenie všetkých neodpovedal mních, ale jeho osemnásťročná spoločnica obyčajným, zhovorčivým tónom, zvučným a hlbokým hlasom, ktorý nejavil ani náznak, že de-väť rokov neprehovoril. Bol to hlas, ktorý si oboch bratov ra-zom podmanil. „Predpokladajte, že máte plné vrece semien,“ začala. „Potom predpokladajte, že ich zasadíte a vyrastie mesto a vyrastú aj jeho obyvatelia, akoby tí ľudia boli rastli-ny, ktoré na jar pučia a rozkvitajú a na jeseň napokon zvädnú. Predpokladajte, že z tých semien vyrastú celé generácie a pri-nesú dejiny, novú realitu, ríšu. Predpokladajte, že z vás uro-bia kráľov, a aj z vašich detí a z detí vašich detí urobia kráľov.“

„Znie to pekne,“ prikývol mladý Bukka, výrečnejší z bra-tov, „ale kde vezmeme také semená? Sme síce len kraviari, ale na také rozprávky neveríme.“

„Vaše meno Sangama je znamenie,“ vysvetlila dievčina. „Sangam znamená sútok, taký, akým vznikla rieka Pampa, keď sa zliali rieky Tunga a Bhadra, ktoré vznikli z potu steka-júceho po oboch stranách hlavy Višnu, a preto to znamená aj spájanie rozličných častí do nového celku. To je váš osud. Zájďte na miesto, kde sa obetovali ženy, na posvätné miesto, kde zomrela moja mama, ktoré je aj miestom, kde za pradáv-nych čias Ráma a Lakšmana spojili sily s mocným Hanumá-nom z Kiškindhy a pustili sa do boja s mnohohlavým Ráva-

nom z Lanky, ktorý uniesol Sítu. Ste bratia, ako boli Ráma a Lakšmana. Vybudujte tam mesto.“

Teraz prehovoril mudrc. „Byť kraviarom nie je až taký zlý začiatok. Sultanát Gólkónda založili pastieri, aby ste vedeli – jeho názov znamená ‚pastiersky kopec‘ –, ale tí pastieri mali šťastie, lebo objavili, že je to tam bohaté na diamanty, a stali sa z nich diamantové kniežatá, majitelia dvadsiatich troch baní, objavitelia väčšiny ružových diamantov na celom svete a vlastníci diamantu Veľký stôl, ktorý uchovávajú v najhlbšej kobke svojej horskej pevnosti, v najnedobytnejšom hrade v celej zemi, ešte odolnejšej, ako je Méhrágarh v Džódhpure alebo Udajagiri ďalej cestou.“

„A vaše semená sú lepšie než diamanty,“ dodala mladá žena a vrátila im vrece, ktoré bratia priniesli.

„Čo, tieto semená?“ vyhrkol prekvapený Bukka. „Veď je to len obyčajná zmeska, ktorú sme priniesli ako dar do vašej zeleninovej záhrady – ibišteck, fazuľa a uhorkový vlasokvet pomiešané dokopy.“

Prorokyňa pokrútila hlavou. „Už nie,“ povedala. „Teraz sú to semená budúcnosti. Vyrastie z nich vaše mesto.“

Bratia si v tej chvíli uvedomili, že sa obaja úprimne, hlboko a navždy zamilovali do tejto zvláštnej krásavice, ktorá je očividne veľkou čarodejkou alebo prinajmenšom osobou, ktorej sa dotkol boh a obdaril ju mimoriadnymi schopnosťami. „Vrávi sa, že Vidjáságar ti dal meno Gangádévi,“ povedal Hakka. „Ale ako sa volá v skutočnosti? Veľmi rád by som to vedel, aby som si ťa pamätal tak, ako zamýšľali tvoji rodičia.“

„Choďte a založte svoje mesto,“ prikázala im. „Vráťte sa, až keď vyklíči z kameňov a hliny, a vtedy sa ma znova spýtajte na moje meno. Potom vám ho možno poviem.“

Druhá kapitola

Keď prišli na určené miesto a rozhodili semená, v srdciach sa im rozhostili veľké rozpaky a len nepatrná nádej. Potom sa bratia Sangamovci vyštverali na kopec veličizných balvanov a trnistých krov, ktoré sa im zadierali do sedliackych odevov, a tam si neskoro popoludní sadli a čakali. Asi po hodine zbadali, že vzduch sa začína chvieť ako v najspornejšej hodine najspornejšieho dňa, a potom im pred vyjavenými očami začalo vyrastať zázračné mesto, z kamenistej zeme sa tisli kamenné budovy stredu, majestátny Kráľovského areálu a aj prvý veľký chrám. (Odvtedy navždy známy ako Podzemný chrám, lebo sa vynoril spod zemského povrchu, a tiež ako Opičí chrám, jednak preto, lebo od chvíle, ako sa vydvihol, hmýril sa sivými chrámovými dlhochvostými opicami rodu známeho ako hanumánsky langur, ktoré medzi sebou ustavične vrešťali a vyzváňali mnohými chrámovými zvonmi, a jednak preto, že sa s nimi vynorila pri bráne gigantická socha samého Hanumána.) Toto všetko a ešte omnoho viac sa vztyčovalo v starosvetskej nádhere a hľadelo na Kráľovský areál, ktorý sa rozprestieral na druhom konci dlhej hlavnej ulice. Na periférii sa pokorne vytláčalo zo zeme blato, drevo a zabrzýgané chatrče pospolitého ľudu.

*

(Poznámka k opiciam. Tu si hodno všimnúť, že opice zohrajú v rozprávaní Pampy Kampany významnú úlohu. V prvých ver-

šoch dopadá na stránky dobrotivý tieň mocného Hanumána. Jeho moc a odvaha sa stanú typickými pre Bisnagu, nasledovníčku jeho mýtickéj Kiškindhy v skutočnom živote. Neskôr sa však vyskytnú iné, zlomyseľné opice. Tieto udalosti zatiaľ netreba časovo predbiehať. Tu iba poukazujeme na dualistickú, binárnu povahu opičieho motívu v tomto diele.)

*

Mesto v prvých chvíľach ešte naplno nežilo. Rozrastalo sa z tieňov jalových balvanovitých kopcov, vyzeralo ako žiarivý kozmopolis, z ktorého všetci obyvatelia odišli. Vily boháčov stáli neobývané, vily s kamennými základmi, na ktorých sa vypínali elegantné stĺpovité stavby z tehiel a dreva. Stánky na trhovisku ostávali prázdne, čakali na príchod kvetinárov, mäsiarov, krajčírov, obchodníkov s vínom a zubárov. Vo vykričanej štvrti boli verejné domy, ale dosiaľ nijaké fľandry. Popri tom sa hnala rieka a zdalo sa, že brehy, kde si budú robiť svoje práčky a práči, sa nevedia dočkať dajakého pohybu, činnosti, ktorá tomu dodá význam. V Kráľovskom areáli očakával príchod svojich obyvateľov s chobotmi a trusom impozantný Sloní dom s jedenástimi klenutými vchodmi.

Potom sa začal život, z hnedej hlíny sa rodili stovky – nie, tisícky – už dospelých mužov a žien, striasali z odevov prach, a vo večernom vánku sa hrnuli ulicami. Medzi nimi sa motali túlavé psy a vychudnuté kravy, na stromoch pučalo lístie a kvety, na oblohe sa rojili papagáje, áno, tak, a vrany. Na brehu rieky stála práčovňa, vo svojom sídle trúbili slony a pri bráne Kráľovského areálu stáli ozbrojené strážne – ženy! Za hranicami mesta bolo vidieť vojenský tábor, veľké kasárne, v ktorých sídlila obávaná sila tisícov ďalších novozrodených ľudí, vystrojených rinčivými brneniami a zbraňami,